

**МОНОГРАФИЯТА „ИКОНОМИЧЕСКАТА ПСИХОЛОГИЯ –
СЪВРЕМЕННА ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА НАУКА ” С АВТОР
ИВАН КРЪСТЕВ. РЕЦЕНЗИЯ**

Жеко Къосев,

Югозападен университет „Неофит Рилски“, email: jekokiossev@gmail.com

РЕЗЮМЕ

Съвременната икономическа психология се явява свързваща емпиричните психологични изследвания с принципа на рационалността и модернизацията в икономиката, като достига своята относителна автономия в сферата на социалните науки. Монографията представя актуално психологическото разбиране на икономическите проблеми като по този начин разкрива специфични пътища за преодоляването на такива проблеми като инфлация и безработица, стимулиране на икономическия растеж или отслабване действието на различните кризисни ситуации.

Ключови думи: икономическа мотивация, финансово поведение, икономически Аз-образ

Актуалността в научен и научно-приложен аспект е обоснована още в увода на монографията. Авторът застъпва идеята, че икономистите, приемайки най-общо, че тяхната наука трябва да съпостави материалните условия за икономическата дейност и човешкия фактор, се опират почти изцяло върху изследването на първия фактор. В центъра на тяхното внимание стои производството на материални блага, движението на продуктите на труда и изразходваните за това производство ресурси. Изходните данни за своите изследвания те взимат главно от стопанската практика, т.е. използват преди всичко фактите от материалния свят. Това е напълно естествено, тъй като материалният елемент е по-достъпен и по-лесно измерим. В същото време необходимостта човешкият фактор да е представен в цялостната икономическа наука със своите индивидуални особености е доказана в настоящия труд. Затова монографията „**Икономическата психология – съвременна интердисциплинарна наука**” представлява особен принос за

модерната социална и стопанска област на познание, защото се стреми да редуцира грешките и недостатъците, които допускат стопанските субекти при възприятието на икономическата среда, като в този смисъл предлага нови модели на икономическо поведение.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ, считам че в него са постигнати важни приноси, касаещи направения теоретичен обзор по изследваната проблематика, чрез успешен опит да се разкрие обстоятелството, че много често икономическите отношения остават извън обсега на приложените психологически изследвания и по този начин се пренебрегва един толкова важен аспект от всекидневния икономически живот, чиито резултат води до намаляване на неговата цялостна стопанска ефективност. Поради това психологическата наука би могла да се насочи към сравняване и съпоставяне на икономическите по своята природа факти и явления с тяхното идеално представяне в съзнанието и в психиката на отделния индивид (Йорданова & Кръстев, 2015). Не е необходимо икономическата психология да изследва самите икономически реалности, а закономерността при тяхното психическо възприемане или отражение в съзнанието на личността и особено в процеса на икономическа дейност (Furnham, & Lewis, 1986).

В практико-приложен аспект приносът на монографията се изразява в научния синтез на психологията и икономиката, който трябва да започне от точни концепции и да се основава на определена методика. В по-тесен смисъл предметът на икономическа психология може да сведе до изучаването на психическите закономерности (на отражението) при субективното възприемане на обективните производствени отношения. В същото време особено важни за новата наука са въпросите, свързани с психическата регулация на поведението и икономическата дейност на човека в зависимост от психическото отражение на обществените отношения и съответно тяхното възприемане от страна на отделния икономически субект (Кейнс, 2016). В този смисъл се появява една самостоятелна цел на икономическата психология, а именно развиване на психическите резерви и възможности на индивидите по повод на икономическата дейност.

Научен интерес представлява също така теоретичният анализ, който авторът прави по отношение генезиса на новата интердисциплинарна наука. Подробно са представени първите опити за научен синтез от страна на класически и съвременни икономисти и психолози. В този смисъл, аргументирано доказва идеята, че икономическото поведение до голяма степен се определя от начина по който личността

възприема икономическата действителност и своето място в нея. Така напр. ако човек се възприема за богат и сигурен в бъдещето, неговото потребителско поведение би било различно от този, който се счита за беден и неуверен, въпреки, че тяхното материално благосъстояние може да бъде приблизително еднакво.

Принос към развитието на икономическата психология представлява анализът, който авторът прави на различните модели за икономическо поведение. Като се започне от класическия модел за “*homo economicus*” и се стигне до най-съвременните такива, убедително се доказва необходимостта на психологическата наука при обяснението на множество важни аспекти на икономическото поведение.

Особено място в монографията е отделено на въпроса, свързан с мотивацията за икономическа дейност, където аргументирано се доказва, че в развитите общества, където гарантирания материален минимум е обезпечен, успоредно с печалбата и дохода като мотив, съществуват още множество такива от психологическо естество, определящи посоката на тази дейност, като при това, често пъти тяхното влияние може да бъде определящо.

В представения научен труд се анализира също така и икономическото поведение на потребителите в частта им при вземане на решение за покупка. Добре са представени отделните етапи на този процес, както и психологическите фактори, влияещи на тях. В този смисъл, потребителите се разделят условно на две групи: когнитивни и импулсивни, всяка от които преминава през различни етапи при процеса на вземане на покупателско решение.

В книгата се съдържат също така някои интересни и дискуссионни идеи, които предполагат към сериозен размисъл. Така напр. са представени твърдения на някои икономисти и психолози, че в понятието личност е възможно да бъдат включени и определени предмети и вещи с уникален или ритуален характер, които човек притежава. По този начин възприятието на нашето собствено „Аз“ се разширява и обогатява (Belk, R., Wallendorf, M. & Sherry, F., 1989)

Всичко това провокира в читателя много нови мисли, което я прави изключително увлекателна и интересна. Написана е на лек и достъпен език, което я прави предназначена за широк кръг читатели интересувачи се както от психология, така и от икономика

В заключение искам да изразя своето положително отношение към представената монография на Иван Кръстев, като подчертавам нейните неоспорими

достойнства. Считаю, че представените анализи могат да бъдат използвани като основа за практическа работа в областта на икономическата, трудовата и бизнес психологията.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Йорданова, Б., Кръстев, Л., (2015). Структура и диференциални особености на копинг стратегиите в контекста на икономическото поведение, Годишник по Психология, УИ "Н. Рилски" 40 – 50.

Кейнс, Дж., М.(2016). Обща теория на заетостта, лихвата и парите. Изд „Изток-Запад“, София.

Кръстев, И., (2019). „Икономическата психология – съвременна интердисциплинарна наука“, София, Изд. „Симолини 94“

Furnham, A., and A. Lewis, (1986), *The Economic Mind. The Social Psychology of Economic Behavior*, Brighton, Sussex, UK: Wheatsheaf.

Belk, R. W., Wallendorf, M & Sherry F. J. (1989), "The Sacred and the Profane in Consumer Behavior: Theodicy on the Odyssey," *Journal of Consumer Research*, 16 (1), 1-38.

**THE MONOGRAPH "ECONOMIC PSYCHOLOGY -
CONTEMPORARY INTERDISCIPLINARY SCIENCE" BY AUTHOR
IVAN KRUSTEV. REVIEW**

Jeko Kiosev

ABSTRACT

Contemporary Economic psychology appears to link empirical psychological researches in the economics to the principle of rationality and modernization, reaching its relative autonomy in the sphere of social sciences. The monograph presents the psychological understanding of economic issues as current, revealing common ways of overcoming such issues as inflation and unemployment, stimulating economic growth or weakening the effects of different crisis situations.

Keywords: *economic motivation, financial behavior, economic Self-image*

ARTICLE INFO:
Original Article
Received: 31, 07.2019
Revised: 05, 08.2019
Accepted: 08, 08.2019